

CPI
CENTER RS ZA
POKLICNO
IZOBRAŽEVANJE

POROČILO O KAKOVOSTI

SREDNJEGA POKLICNEGA IN STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA

KAZALNIK 2: Vlaganje v usposabljanje učiteljev in mentorjev

Šolski leti
2021/2022 in
2022/2023

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

KAZALNIK 2

Vlaganje v usposabljanje učiteljev in mentorjev v SPSI

Šolski leti 2021/2022 in 2022/2023

Avtorice: dr. Sonja Sentočnik, Simona Knavs in Saša Grašič

Strokovni pregled: dr. Živa Kos in dr. Veronika Tašner

Urejanje: Simona Knavs, Saša Grašič in Vedran Jakačič

Oblikovanje: F2 d.o.o.

Fotografije: Center RS za poklicno izobraževanje (avtor Tadej Bernik), MidJourney (naslovnica, str. 21, 25)

Založnik: Center RS za poklicno izobraževanje

Elektronska izdaja

Ljubljana 2024

Publikacija je v elektronski obliki dostopna na spletnih straneh Centra RS za poklicno izobraževanje www.cpi.si in nacionalne referenčne točke za kakovost poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja EQAVET NRP v Sloveniji www.eqavet-nrp-slo.si

Nosilec avtorskih pravic: Center RS za poklicno izobraževanje

Publikacijo financira Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje

Publikacija je brezplačna.

Pripravo poročila je koordinirala EQAVET NRP v Sloveniji

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravljen v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 225806595

ISBN 978-961-7139-67-9 (PDF)

Kazalo

1. POROČILO za šolski leti 2021/2022 in 2022/2023	5
Opredelitev kazalnika	6
Namen kazalnika	6
Prikaz podatkov kazalnika	6
Metodologija	7
Uporabljeni pojmi.....	7
Osnovni podatki	8
Izračun podatkov	9
Viri podatkov	9
Ugotovitve.....	10
2. PREDLOG POSODOBITVE KAZALNIKA 2	11
Predlog opredelitve kazalnika	12
Predlog prikaza podatkov kazalnika	14
Predlog Metodologija	16
Predlog Uporabljeni pojmi.....	16
Predlog Osnovni podatki	17
Predlog Izračun podatkov	18
Predlog Viri podatkov	18
3. PREDLOGI UKREPOV NA RAVNI SISTEMA SREDNJEGA POKLICNEGA IN STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA	19
4. PRILOGA.....	21
Zakonodajno določeni pogoji za opravljanje dela na delovnem mestu učiteljev in opravljanje vloge mentorjev v SPSI	22
Zakonodajno določene evidence učiteljev in mentorjev	25
Obstoječi podatki s področja vlaganja v usposabljanje učiteljev in mentorjev	26
5. LITERATURA	31

UVOD

V besedilu predstavljamo rezultate analize stanja na področju kazalnika 2, ki se nanaša na **vlaganje v usposabljanje učiteljev in mentorjev v SPŠI** ter na šolski leti 2021/2022 in 2022/2023.

- V prvem delu predstavljamo **poročilo za šolski leti 2021/2022 in 2022/2023** glede na opredelitev kazalnika, kot je objavljena na podlagi sklepa Strokovnega sveta RS za poklicno in strokovno izobraževanje iz leta 2017 (EQAVET, NRP v Sloveniji, 2017)¹. Na podlagi te opredelitve smo razvili metodologijo, določili niz podatkov, da bi prikazali stanje na področju kazalnika 2, in poskušali pridobiti potrebne osnovne podatke pri različnih deležnikih.
- Rezultat prve analize na področju kazalnika 2 je v drugem delu besedila predstavljen kot **predlog delovne skupine za posodobitev kazalnika** in njegove metodologije.
- V tretjem delu besedila so opisani predlogi za **ukrepe na ravni sistema**, ki bi omogočili spremljanje kazalnika 2.

¹ Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje je na 160. seji, ki je potekala 7. 4. 2017, obravnaval predlog dopolnitve okvira sedmih nacionalnih kazalnikov kakovosti poklicnega in strokovnega izobraževanja ter sprejel sklep, da se jih uskladi in dopolni v skladu z evropskimi kazalniki kakovosti poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja. Nacionalni kazalniki kakovosti poklicnega in strokovnega izobraževanja so objavljeni na spletni strani nacionalne referenčne točke EQAVET: <https://www.eqavet-nrp-slo.si/nacionalni-okvir/nacionalni-kazalniki-kakovosti/>.

V **prilogi** k besedilu predstavljamo informacije in podatke s področja, ki ga obravnava kazalnik 2, torej vlaganje v usposabljanje učiteljev in mentorjev, ki smo jih uspeli zbrati v okviru raziskovanja za namen tega poročila.

Poročilo je bilo obravnavano na 208. seji Strokovnega sveta RS za poklicno in strokovno izobraževanje², ki je potekala 18. oktobra 2024.

² Strokovni svet Republike Slovenije za poklicno in strokovno izobraževanje je ustanovila vlada Republike Slovenije na seji, ki je potekala 21. marca 1996: <https://www.gov.si/zbirke/delovna-telesa/strokovni-svet-republike-slovenije-za-poklicno-in-strokovno-izobrazevanje/>.

1. POROČILO za šolski leti 2021/2022 in 2022/2023

Opredelitev kazalnika	6
Namen kazalnika	6
Prikaz podatkov kazalnika	6
Metodologija	7
Uporabljeni pojmi	7
Osnovni podatki	8
Izračun podatkov	9
Viri podatkov	9
Ugotovitve	10

Foto: Tadej Bernik

Opredelitev kazalnika

Tabela 1:
Opredelitev kazalnika

Kazalnik 2: Vlaganje v usposabljanje učiteljev in mentorjev v SPSI

2a

delež učiteljev in mentorjev z ustrežno formalno stopnjo izobrazbe;

2b

delež učiteljev in mentorjev, ki sodelujejo v nadaljnjem strokovnem izobraževanju, spopolnjevanju in usposabljanju in delež vloženega denarja.

Namen kazalnika

Namen kazalnika je spremljati stanje na področju usposobljenosti učiteljev in mentorjev v srednjem poklicnem in strokovnem izobraževanju (v nadaljevanju SPSI)³ tako z vidika dosežkov (delež učiteljev/mentorjev) kot z vidika finančnega vlaganja v te dosežke (deleži vloženega denarja). Kazalnik skozi niz petih podatkov spremlja dva ključna vidika usposobljenosti, in sicer izhodiščno usposobljenost učiteljev/mentorjev, ki jo pridobijo s formalnimi oblikami izobraževanja, ter obseg in vložek v njihov nadaljnji strokovni razvoj.

³ Kazalnik se ne nanaša na višje strokovno izobraževanje, pri katerem zagotavljanje kakovosti ureja visokošolska zakonodaja.

Prikaz podatkov kazalnika

Prikaz podatkov Kazalnik 2		Šolsko leto 2021/2022	Šolsko leto 2022/2023
Ustrezna formalna stopnja izobrazbe	Delež učiteljev	Ni podatka ⁴	Ni podatka
	Delež mentorjev	Ni podatka	Ni podatka
Sodelovanje v nadaljnjem strokovnem izobraževanju, spopolnjevanju in usposabljanju	Delež učiteljev	Ni podatka	Ni podatka
	Delež mentorjev	Ni podatka	Ni podatka
Denar, vložen v nadaljnje strokovno izobraževanje, spopolnjevanje in usposabljanje	Delež porabljenih sredstev (v EUR)	Ni podatka	Ni podatka

Tabela 2:
Prikaz podatkov kazalnika

⁴ Za šolski leti 2021/2022 in 2022/2023 ni bilo mogoče zbrati ustreznih osnovnih podatkov, na podlagi katerih bi lahko izračunali podatke, ki prikazujejo stanje Kazalnika 2. Podatke, ki jih je bilo mogoče pridobiti, predstavljamo v Prilogi.

Metodologija

UPORABLJENI POJMI

Izraz **učitelj** predstavlja vse strokovne delavce v SPSI⁵, kot jih opredeljujeta 92. in 96. člen ZOFVI (Ur. l. RS, št. 16/07 – 17/23) ter nadalje v posodobljeni obliki Pravilnik o izobrazbi učiteljev in drugih strokovnih delavcev v poklicnem in strokovnem izobraževanju (Ur. l. RS, št. 87/22, od 5. do 40. člena, v nadaljevanju Pravilnik o izobrazbi)⁶, izvzeti so le vodstveni delavci v srednjem poklicnem in strokovnem izobraževanju (direktor, ravnatelj in pomočnik ravnatelja).

Mentor je oseba, zaposlena v organizaciji, ki izvaja praktično usposabljanje z delom (31.a člen Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju (ZPSI-1, Ur. l. RS, št. 79/06 – 46/19)). Delodajalec vsakemu dijaku/vajencu določi mentorja, katerega vloga je usmerjanje in podpiranje dijaka/vajenca pri razvoju kompetenc, potrebnih za izvajanje določenega poklica med tem, ko izvaja delovne naloge v realnem delovnem okolju.

Ustrezna **formalna stopnja izobrazbe** je stopnja izobrazbe, ki je zahtevana (Pravilnik o izobrazbi) za zasedbo delovnega mesta strokovnega delavca v SPSI, zaposlenega v izobraževalni instituciji, oziroma ta, ki je zahtevana za mentorja, zaposlenega pri delodajalcu v skladu z ZPSI-1. Stopnja izobrazbe učiteljev in mentorjev je lahko od SOK 5⁷ do SOK 8.

Nadaljnje strokovno izobraževanje, spopolnjevanje in usposabljanje je vsaka organizirana izobraževalna dejavnost, ki je namenjena strokovnemu razvoju učiteljev in mentorjev.

Denar, vložen v nadaljnje strokovno izobraževanje, spopolnjevanje in usposabljanje, je seštevek sredstev, ki jih financerji oziroma organizatorji izobraževalnih aktivnosti opredelijo kot strošek izvedbe, izražen v evrih.

⁵ Za vključitev vseh strokovnih delavcev v PSI smo se odločili, ker je vloga strokovnih delavcev, ki niso učitelji, enako pomembna za kakovost izobraževalnega procesa. Posledično je ustrezna strokovna usposobljenost vseh strokovnih delavcev enako pomembna, ker se zelo pogosto pojavljajo kombinirana delovna mesta in ker dostopne baze podatkov ne omogočajo prikaza podatkov glede na konkretna delovna mesta, na primer pri udeležencih usposabljanj.

⁶ Pravilnik o izobrazbi učiteljev in drugih strokovnih delavcev v poklicnem in strokovnem izobraževanju uvaja drugačno opredelitev učiteljev in drugih strokovnih delavcev v poklicnem in strokovnem izobraževanju kot nadredni zakon (ZOFVI). Pravilnik: <https://pisrs.si/prehledPredpisa?id=PRAV14708> (dostop 15. 5. 2024).

⁷ Z opravljenim mojstrskim, poslovodskim ali delovodskim izpitom posameznik lahko pridobi srednjo strokovno izobrazbo in s tem potreben izobrazbeni pogoj za delovno mesto učitelja praktičnega pouka strokovnega modula. K izpitu lahko namreč pristopi posameznik s pridobljeno srednjo poklicno izobrazbo.

Foto: Tadej Bernik

OSNOVNI PODATKI

Podatki, potrebni za izračun:

- ✓ število vseh učiteljev v SPSI;
 - ✓ število vseh mentorjev dijakom/vajencem na praktičnem usposabljanju z delom;
 - ✓ število učiteljev v SPSI z ustrežno stopnjo izobrazbe glede na delovno mesto, ki ga zasedajo;
 - ✓ število mentorjev dijakom/vajencem na praktičnem usposabljanju z delom z ustrežno stopnjo izobrazbe;
 - ✓ število učiteljev v SPSI, ki so se udeležili vsaj ene izobraževalne aktivnosti, organizirane z namenom nadaljnjega strokovnega razvoja učiteljev;
 - ✓ število mentorjev v SPSI, ki so se udeležili vsaj ene izobraževalne aktivnosti, organizirane z namenom nadaljnjega strokovnega razvoja mentorjev;
 - ✓ znesek vseh sredstev, namenjenih za srednje poklicno in strokovno izobraževanje;
 - ✓ znesek vseh sredstev, namenjenih za izobraževalne aktivnosti, organizirane z namenom nadaljnjega strokovnega razvoja učiteljev in mentorjev.
-

Ob pripravi poročila je treba za posamezne podatke jasno navesti vire, ki so bili uporabljeni, in jasno opredeliti uporabljen postopek izračuna.

IZRAČUN PODATKOV

Podatki Kazalnika 2		Formula za izračun
Ustrezna formalna stopnja izobrazbe	Delež učiteljev	Število učiteljev z ustrezno formalno stopnjo izobrazbe, deljeno s številom vseh učiteljev v SPSI, pomnoženo s 100 (v %).
	Delež mentorjev	Število mentorjev z ustrezno formalno stopnjo izobrazbe, deljeno s številom vseh mentorjev, pomnoženo s 100 (v %).
Sodelovanje v nadaljnjem strokovnem izobraževanju, spopolnjevanju in usposabljanju	Delež učiteljev	Število učiteljev, ki so se v posameznem časovnem obdobju udeležili vsaj ene izobraževalne aktivnosti, organizirane z namenom nadaljnega strokovnega razvoja učiteljev, deljeno s številom vseh učiteljev v SPSI, pomnoženo s 100 (v %).
	Delež mentorjev	Število mentorjev, ki so se v posameznem časovnem obdobju udeležili vsaj ene izobraževalne aktivnosti, organizirane z namenom nadaljnega strokovnega razvoja mentorjev, deljeno s številom vseh mentorjev, pomnoženo s 100 (v %).
Denar, vložen v nadaljnje strokovno izobraževanje, spopolnjevanje in usposabljanje	Delež sredstev, porabljenih za učitelje in mentorje (v EUR)	Znesek vseh sredstev, namenjenih za izobraževalne aktivnosti, organizirane z namenom nadaljnega strokovnega razvoja učiteljev in mentorjev, deljeno z zneskom vseh sredstev, namenjenih za srednje poklicno in strokovno izobraževanje, pomnoženo s 100 (v %).

Tabela 3:
Izračun podatkov

VIRI PODATKOV

V poročilu ni predstavljenih podatkov Kazalnika 2.

Ugotovitve

Kazalnik 2 je v to poročilo o kakovosti prvič vključen na način, da podatke zanj iščemo le na nacionalni ravni in jih ne zbiramo s strani šol. Zato je bilo treba najprej natančno določiti, kateri podatki predstavljajo kazalnik, postopek pridobitve in postopek izračuna teh podatkov.

Ob tem je bilo ugotovljeno:

da je treba opredelitev kazalnika prilagoditi glede na spremembe v zakonodaji, razvoj terminologije in prakse (predlog delovne skupine predstavljamo v naslednjem poglavju) ter

da na nacionalni ravni ne razpolagamo s podatki, s katerimi bi lahko predstavili stanje na področju kazalnika 2.

Tabela 4:
Ugotovitve poročila

Ugotovitve izhajajo iz pregleda podatkov, ki so prosto dostopni na spletnih straneh Statističnega urada RS ter Ministrstva za vzgojo in izobraževanje. Povpraševanje o možnostih pridobitve podatkov, ki niso javno dostopni, smo opravili na Ministrstvu za vzgojo in izobraževanje, Zavodu RS za šolstvo, Centru RS za poklicno izobraževanje, Obrtni zbornici Slovenije, Trgovinski zbornici Slovenije in Gospodarski zbornici Slovenije.

Statistični urad RS ne zbira in objavlja podatkov, ki bi pripomogli k analiziranju stanja na področju kazalnika 2.

Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje na podlagi 135.d člena ZOFVI vodi centralno evidenco zaposlenih v vzgojno-izobraževalnih zavodih, ki izvajajo javno veljavne programe. Podatke za svoje zaposlene na podlagi istega člena zakona v evidenco vnašajo vzgojno-izobraževalni zavodi in drugi izvajalci javnoveljavnih programov oziroma programov s pridobljeno javno veljavnostjo. Ugotovljeno je bilo, da ministrstvo evidenco vodi, podatki niso javno dostopni, evidenca pa ne vsebuje podatkov vseh izvajalcev in posledično ne omogoča pridobitve celovitih podatkov za predstavitev kazalnika 2. Opredelitev centralne evidence v zakonu sicer omogoča pridobitev večine podatkov, potrebnih za spremljanje kazalnika 2.

Dodatno je treba zakonodajno opredeliti zbiranje podatkov o mentorjih in podatkov o vloženi finančni sredstvih za strokovno usposabljanje učiteljev in mentorjev.

2. PREDLOG POSODOBITVE KAZALNIKA 2

V naslednjem poglavju predstavljamo predlog opredelitve kazalnika 2 in njegove metodologije, oblikovan na podlagi ugotovitev ob prvi vključitvi kazalnika v poročilo o kakovosti, primerjave s predlogi mreže EQAVET⁸ in strokovnih razprav, ki smo jih opravile avtorice v sodelovanju z recenzentkama poročila, dr. Veroniko Tašner in dr. Živo Kos, spomladi 2024.

⁸ V mreži EQVET je bilo pripravljeno gradivo, t. i. EQAVET Indicator's toolkit, ki je dostopen na: https://skillman.eu/wp-content/uploads/2015/10/EQAVET_Indicators_Toolkit_final.pdf.

Predlog opredelitve kazalnika	12
Predlog prikaza podatkov kazalnika	14
Predlog Metodologija	16
Predlog Uporabljeni pojmi.....	16
Predlog Osnovni podatki	17
Predlog Izračuna podatkov	18
Predlog Viri podatkov	18

Predlog opredelitve kazalnika

Tabela 5:
Predlog opredelitve kazalnika

Kazalnik 2: Vlaganje v usposabljanje učiteljev in mentorjev SPSI

2a

delež učiteljev in mentorjev, ki izpolnjujejo z zakonodajo določene pogoje za zasedbo delovnega mesta učitelja oziroma vloge mentorja;

2b

delež učiteljev in mentorjev, ki so uspešno dokončali programe strokovnega usposabljanja;

2c

znesek denarja, vloženega v strokovno usposabljanje učiteljev oziroma mentorjev.

Pri točki **2a** predlagamo, da se besedno zvezo »stopnja formalne izobrazbe« zamenja z besedno zvezo **»z zakonodajo določeni pogoji«**. Predlagana sprememba natančneje odraža dejanska zakonodajna določila, ki opredeljujejo, kakšne pogoje mora izpolnjevati posameznik, ki zaseda posamezno delovno mesto učitelja oziroma opravlja vlogo mentorja, ti pa poleg stopnje formalne izobrazbe vključujejo tudi druge pogoje z vidika izobrazbe, usposobljenosti, izkušenj ipd.

Pri točki **2b** predlagamo, da se dikcija spremeni tako, da se nanaša na **uspešno dokončane programe strokovnega usposabljanja**. S tem se terminološko bolj približa ustaljeni rabi in opredelitvi v zakonodaji (7. odstavek, 17. člen; Pravilnik o napredovanju zaposlenih v vzgoji in izobraževanju v nazive, Ur. l. RS, št. 92/23: »Programi nadaljnega izobraževanja in usposabljanja v vzgoji in izobraževanju se za napredovanje v naziv lahko vrednotijo in točkujejo, **ko so uspešno končani**, in le enkrat.«). Za programe, vodene v spletnem katalogu KATIS, bi v kazalnik vključili udeležence, ki jim koordinator programa določi datum opravljene obveznosti (glede na trenutno zasnovo KATIS-a).

V drugem delu besedne zveze predlagamo spremembo tako, da se namesto programov »nadaljnega strokovnega izobraževanja, spopolnjevanja in usposabljanja« uporablja besedna zveza programov **»strokovnega usposabljanja«**. Termin *spopolnjevanje* se v zakonodaji več ne uporablja. Termina tudi ne najdemo v obstoječih zbirkah podatkov, opisu vrste programov in podobno. Razlikovanje, ki ga termin ponuja, za namen spremljanja kazalnika ne prinaša dodane vrednosti. Termin izobraževanje smo iz opredelitve kazalnika pri točki 2b izključili zato, ker se v tem kontekstu uporablja izključno za tiste oblike, ki prinašajo

obliko poklicne kvalifikacije oziroma z opravljenimi izobraževalnimi programi za izpopolnjevanje posameznik pridobi pogoj za opravljanje dela na določenem delovnem mestu. Slednje pa glede na naš predlog za posodobitev kazalnika 2 sodi pod točko 2a. Odločili smo se tudi, da izključimo termin nadaljnje, saj glede na opredelitev točke 2a in točke 2b ter predstavljenega razumevanja posameznih terminov, strokovno usposabljanje za učitelje in mentorje ne more biti v drugačni vlogi kot v vlogi strokovnega razvoja, ki se odvija po začetnem izobraževanju in začetku zaposlitve. V tem kontekstu, tudi zaradi lažjega razlikovanja, smo se odločili za uporabo termina »stalni strokovni razvoj« oziroma zgolj »strokovni razvoj« kot prevod ang. termina »continuing professional development«.⁹

⁹ Eurydice, National Education System, Teachers and Educational staff: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/chapter-topics/teachers-and-education-staff> (dostop 8. 7. 2024).

V točki **2c** predlagamo povedno bolj učinkovit prikaz vloženih sredstev, in sicer tako, da se prikaže povprečen znesek denarja, porabljenega za strokovno usposabljanje na posameznika, in sicer glede na vse posameznike v populaciji in glede na udeležence.

Predlog prikaza podatkov kazalnika

Prikaz podatkov Kazalnik 2		Šolsko leto 2021/2022	Šolsko leto 2022/2023
Z zakonodajo določeni pogoji	Delež učiteljev	Ni podatka ¹⁰	Ni podatka
	Delež mentorjev	Ni podatka	Ni podatka
Uspešno dokončani programi strokovnega usposabljanja	Delež učiteljev	Ni podatka	Ni podatka
	Delež mentorjev	Ni podatka	Ni podatka
Denar, vložen v strokovno usposabljanje	Znesek na posameznega učitelja (v EUR)	Ni podatka	Ni podatka
	Znesek na posameznega mentorja (v EUR)	Ni podatka	Ni podatka
	Znesek na posameznega učitelja, udeleženca strokovnega usposabljanja (v EUR)	Ni podatka	Ni podatka
	Znesek na posameznega mentorja, udeleženca strokovnega usposabljanja (v EUR)	Ni podatka	Ni podatka

Tabela 6:
Predlog prikaza podatkov kazalnika

¹⁰ Za šolski leti 2021/2022 in 2022/2023 ni bilo mogoče zbrati ustreznih osnovnih podatkov, na podlagi katerih bi lahko izračunali podatke, ki prikazujejo stanje Kazalnika 2 glede na tu predstavljeni predlog.

V tabeli so predstavljeni osnovni opisi podatkov, za katere predlagamo, da se jih spremlja. Kot sledi v nadaljevanju, je posamezne podatke treba prikazovati natančneje, če želimo pridobiti dejansko sliko stanja.

Predlagamo, da se podatke, ki se nanašajo na učitelje in mentorje, prikazuje z vidika njihove starosti, spola, poklicnega področja izobraževalnega programa in statistične regije ter pri učiteljih tudi z vidika delovnega mesta, na primer učitelj splošnoizobraževalnih predmetov, učitelj strokovnega modula, učitelj praktičnega pouka strokovnega modula in drugi strokovni delavci.

Predlagamo, da se podatek o uspešno dokončanih programih strokovnega usposabljanja dopolni s podatki o možnostih, ki jih imajo učitelji in mentorji, in sicer tako, da se opredelijo ključne teme usposabljanj (npr. pedagogika, didaktika, stroka ter po potrebi še natančneje npr. stroka po poklicnih področjih), njihov obseg ter zahtevnost. Za programe, vključene v spletni katalog KATIS, bodo pri tem razvrščanju v pomoč deskriptorji, ki so že v uporabi.

Informacije o vloženi finančni sredstvih v nadaljnje strokovno usposabljanje lahko nadgradimo s podatki o virih financiranja. Vir financiranja je lahko javen ali zaseben, proračunski ali projekten, evropski, nacionalen ali lokalni ipd.

Z ustrežno razvito metodologijo, postopkom zbiranja in obdelave podatkov bi v prihodnje lahko razvili orodje, s katerim bi vzporedno z ugotavljanjem stanja na nacionalni ravni tudi izvajalci SPSI sami lahko spremljali svoje podatke s področja vlaganja v usposabljanje učiteljev in mentorjev ter izvajali primerjalne analize glede na podatke nacionalnega in regionalnega nivoja, pa tudi glede na poklicna področja izobraževalnih programov.

Foto: Tadej Bernik

Predlog Metodologija

PREDLOG UPORABLJENI POJMI

Izraz **učitelj** predstavlja vse strokovne delavce v SPSI¹¹, kot jih opredeljujeta 92. in 96. člen ZOFVI (Ur. l. RS, št. 16/07 – 17/23) in nadalje v posodobljeni obliki Pravilnik o izobrazbi učiteljev in drugih strokovnih delavcev v poklicnem in strokovnem izobraževanju (Ur. l. RS, št. 87/22, od 5. do 40. člena, v nadaljevanju Pravilnik o izobrazbi)¹², izvzeti so le vodstveni delavci v srednjem poklicnem in strokovnem izobraževanju (direktor, ravnatelj, pomočnik ravnatelja).

Mentor je oseba, zaposlena v organizaciji, ki izvaja praktično usposabljanje z delom (31.a člen Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju (ZPSI-1, Ur. l. RS, št. 79/06 – 46/19). Delodajalec vsakemu dijaku/vajencu določi mentorja, katerega vloga je usmerjati in podpirati dijaka/vajenca pri razvoju kompetenc, potrebnih za izvajanje določenega poklica med tem, ko izvaja delovne naloge v realnem delovnem okolju.

Besedna zveza »**z zakonodajo določeni pogoji**« je okrajšava za zakonodajno določene pogoje za zasedbo delovnega mesta učitelja/strokovnega delavca oziroma za zakonodajno določene pogoje za opravljanje nalog mentorja dijaku/vajencu na praktičnem usposabljanju z delom. Pogoje lahko sestavljajo pridobljena formalna izobrazba na nekem strokovnem področju, pridobljena pedagoška, pedagoško-andragoška oziroma specialno-pedagoška izobrazba, opravljen področni strokovni izpit (tudi t. i. mojstrski izpit), delovne izkušnje in opravljen program za izpopolnjevanje izobrazbe.

Strokovno usposabljanje je vsaka izobraževalna dejavnost, ki je namenjena strokovnemu razvoju učiteljev in mentorjev, ne glede na izvajalca in vir financiranja. K temu ne sodijo izobraževalne dejavnosti, s katerimi udeleženec izpolni pogoj za zasedbo delovnega mesta učitelja oziroma za opravljanje vloge mentorja (npr. programi za izpopolnjevanje izobrazbe). Čeprav se strokovni razvoj učitelja oziroma mentorja odvija tudi kot priložnostno učenje ter drugo neformalno in formalno izobraževanje, pa je za namen kazalnika smiselno spremljati le tiste oblike, ki so organizirane prav z namenom strokovnega razvoja učitelja oziroma mentorja oziroma so za delo učiteljev in mentorjev ključnega pomena.

Denar, vložen v strokovno usposabljanje, je seštevek finančnih sredstev, izražen v evrih, ki ga financerji namenjajo za namen strokovnega usposabljanja učiteljev oziroma mentorjev. Prištejejo se tudi finančna sredstva, ki jih (iz drugih finančnih virov) za strokovno usposabljanje učiteljev oziroma mentorjev namenjajo delodajalci učiteljev in mentorjev.

¹¹ Za vključitev vseh strokovnih delavcev v PSI smo se odločili, ker je vloga strokovnih delavcev, ki niso učitelji, enako pomembna za kakovost izobraževalnega procesa. Posledično je ustrezna strokovna usposobljenost vseh strokovnih delavcev enako pomembna, ker se zelo pogosto pojavljajo kombinirana delovna mesta in ker dostopne baze podatkov ne omogočajo prikaza podatkov glede na konkretna delovna mesta, na primer pri udeležencih usposabljanj.

¹² Pravilnik o izobrazbi učiteljev in drugih strokovnih delavcev v poklicnem in strokovnem izobraževanju uvaja drugačno opredelitev učiteljev in drugih strokovnih delavcev v poklicnem in strokovnem izobraževanju kot nadredni zakon (ZOFVI). Pravilnik: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV14708> (dostop 15. 5. 2024).

OSNOVNI PODATKI

Podatki, potrebni za izračun:

- ✓ število vseh učiteljev v SPSI;
- ✓ število vseh mentorjev¹³ dijakom/vajencem na praktičnem usposabljanju z delom;
- ✓ število učiteljev v SPSI z zakonodajno določenimi pogoji za zasedbo delovnega mesta;
- ✓ število mentorjev z zakonodajno določenimi pogoji za opravljanje vloge mentorja dijakom/vajencem na praktičnem usposabljanju z delom;
- ✓ število učiteljev v SPSI, ki so uspešno dokončali vsaj en program strokovnega usposabljanja, organiziranega z namenom strokovnega razvoja učiteljev;
- ✓ število mentorjev v SPSI, ki so uspešno dokončali vsaj en program strokovnega usposabljanja, organiziranega z namenom strokovnega razvoja mentorjev;
- ✓ znesek vseh sredstev, namenjenih za izvedbo programov strokovnega usposabljanja, organiziranega z namenom strokovnega razvoja učiteljev;
- ✓ znesek vseh sredstev, namenjenih za izvedbo programov strokovnega usposabljanja, organiziranega z namenom strokovnega razvoja mentorjev.

¹³ Ker mentorstvo ni delovno mesto temveč delovna naloga, bi za ta podatek morali upoštevati tiste posameznike, ki so v danem časovnem obdobju dejansko delovali v vlogi mentorja.

Posamezni podatek, ki se ga uporabi v poročilu, mora biti povsem natančno opisan tako, da so jasni viri, ki so bili uporabljeni, in postopek izračuna, če je potreben.

Foto: Tadej Bernik

PREDLOG IZRAČUN PODATKOV

Podatki Kazalnika 2	Formula za izračun	
Zakonodajno določeni pogoji	Delež učiteljev	Število učiteljev, ki izpolnjujejo zakonodajno določene pogoje, deljeno s številom vseh učiteljev v SPSI, pomnoženo s 100 (v %).
	Delež mentorjev	Število mentorjev, ki izpolnjujejo zakonodajno določene pogoje, deljeno s številom vseh mentorjev, pomnoženo s 100 (v %).
Sodelovanje v strokovnem usposabljanju	Delež učiteljev	Število učiteljev, ki so uspešno dokončali vsaj en program strokovnega usposabljanja, deljeno s številom vseh učiteljev v SPSI, pomnoženo s 100 (v %).
	Delež mentorjev	Število mentorjev, ki so uspešno dokončali vsaj en program strokovnega usposabljanja, deljeno s številom vseh mentorjev, pomnoženo s 100 (v %).
Denar, vložen v strokovno usposabljanje	Znesek na posameznega učitelja (v EUR)	Znesek vseh sredstev, namenjenih za izvedbo programov strokovnega usposabljanja, deljeno s številom vseh učiteljev (v EUR).
	Znesek na posameznega mentorja (v EUR)	Znesek vseh sredstev, namenjenih za izvedbo programov strokovnega usposabljanja, deljeno s številom vseh mentorjev (v EUR).
	Znesek na posameznega učitelja, udeleženca strokovnega usposabljanja (v EUR)	Znesek vseh sredstev, namenjenih za izvedbo programov strokovnega usposabljanja, deljeno s številom vseh učiteljev, udeležencev strokovnega usposabljanja (v EUR).
	Znesek na posameznega mentorja, udeleženca strokovnega usposabljanja (v EUR)	Znesek vseh sredstev, namenjenih za izvedbo programov strokovnega usposabljanja, deljeno s številom vseh mentorjev, udeležencev strokovnega usposabljanja (v EUR).

Tabela 7:
Predlog izračuna podatkov

PREDLOG VIRI PODATKOV

Ob predstavitvi podatkov kazalnika se v tem delu poročila popiše vire in morebitne dodatne izračune, potrebne za prikaz podatkov kazalnika.

3. PREDLOGI UKREPOV NA RAVNI SISTEMA SREDNJEGA POKLICNEGA IN STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA

Ob pripravi poročila in predloga metodologije za kazalnik 2 predlagamo, da:

I. Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje izvede naslednje ukrepe:

1. V sodelovanju z javnimi zavodi vzpostavi nacionalni **terminološki slovar** strokovnih pojmov na področju strokovnega usposabljanja učiteljev in mentorjev, ki bo podlaga za poenoteno uporabo terminologije v zakonodaji in strokovnih dokumentih. Neusklajenost terminologije v zakonodaji namreč povzroča večje težave pri strokovnem delu.
2. Vzpostavi celovit in funkcionalen **sistem zagotavljanja kakovosti** strokovnega usposabljanja učiteljev in mentorjev z jasnimi kazalniki kakovosti in procesi sprotnega ukrepanja.
3. Vzpostavi celovit, koherenten, funkcionalen in delujoč sistem zbiranja, obdelovanja in prikazovanja **podatkov o učiteljih in mentorjih**:
 - a. (celovitost sistema) podatkovna zbirka naj vsebuje podatke o učiteljih in mentorjih **vseh izvajalcev** izobraževalnih programov srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja (javne in zasebne organizacije, izvajalci rednega in izrednega izobraževanja, za dijake in odrasle ipd.);
 - b. (koherentnost sistema) podatkovna zbirka naj vsebuje **enakovrstne/primerljive podatke** o učiteljih in mentorjih ne glede na vrsto organizacije, ki izobraževanje izvaja;
 - c. (funkcionalnost sistema) podatkovna zbirka naj omogoča **izvajanje 135.d člena ZOFVI** (centralna evidenca zaposlenih na področju vzgoje in izobraževanja);
 - d. (delujoč sistem) vzpostaviti mehanizem, da bodo odgovorne pravne osebe (MVI in izvajalci SPSI) redno opravljale svoje **odgovornosti** v skladu z zakonodajo (vnašale oziroma posodabljele podatke).
4. Vzpostaviti mehanizem, da bodo odgovorne pravne osebe (MVI, javni zavodi in izvajalci SPSI) redno opravljale svoje **odgovornosti** v skladu z zakonodajo, vnašale oziroma posodabljele podatke **o strokovnem usposabljanju v spletno okolje KATIS**.

5. Vzpostavi način pridobitve oziroma izračuna podatka o znesku finančnih sredstev, namenjenih za izvedbo programov strokovnega usposabljanja za učitelje in mentorje tako, da podatke zbira na strani financerjev (na primer: namenska proračunska sredstva na ravni ministrstev; ocena materialnih stroškov in stroška dela zaposlenih na javnih zavodih, ki organizirajo strokovna usposabljanja; ocena stroška za organizacijo in izvedbo strokovnih usposabljanj v okviru projektnega financiranja (podatki se zbirajo pri razpisovalcu); ocena stroška poti udeležencev; plačilo kotizacij za programe profesionalnega razvoja).
6. Spodbudi deležniško sodelovanje za oblikovanje rešitev za spremljanje stanja na področju **mentorjev v SPSI**, in sicer število aktivnih mentorjev na neverificiranih učnih mestih, število aktivnih mentorjev na verificiranih učnih mestih, njihova udeležba na strokovnem usposabljanju ter finančni vložek za to, kje in kako se evidenca vodi ipd.

II. Javni zavodi:

Vzpostavijo celovite in funkcionalne sisteme **zagotavljanja kakovosti strokovnega usposabljanja** z jasnimi kazalniki in sprotnimi ukrepi izboljšanja.

III. Center RS za poklicno izobraževanje:

Predloži predlog **spremembe Kazalnika 2** v potrditev pristojnemu strokovnemu svetu.

4. PRILOGA

V prilogi predstavljamo ugotovitve glede različnih vidikov področja, ki ga pokriva Kazalnik 2, torej vlaganja v usposabljanje učiteljev in mentorjev v SPSI. Skušali smo predstaviti zakonodajno ureditev področja ter informacije o trenutnem zbiranju posameznih podatkov.

Zakonodajno določeni pogoji za opravljanje dela na delovnem mestu učiteljev in opravljanje vloge mentorjev v SPSI	22
Zakonodajno določene evidence učiteljev in mentorjev	25
Obstoječi podatki s področja vlaganja v usposabljanje učiteljev in mentorjev	26

Foto: MIDJOURNEY

Zakonodajno določeni pogoji za opravljanje dela na delovnem mestu učiteljev in opravljanje vloge mentorjev v SPSI

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI) v 92. členu določa osnovne pogoje za zasedbo delovnega mesta za vse strokovne delavce v vzgoji in izobraževanju.

Osnovni pogoji so:

- obvladovanje slovenskega knjižnega jezika oziroma jezika narodne skupnosti,
- ustrezna izobrazba in
- opravljen strokovni izpit.

Učitelj praktičnega pouka in veščin oz. **učitelj praktičnega pouka strokovnega modula** (glede na Pravilnik o izobrazbi) mora imeti poleg naštetega tudi najmanj tri (3) leta ustreznih delovnih izkušenj.

Ustrezna izobrazba za strokovne delavce v poklicnem in strokovnem izobraževanju je v nadaljevanju določena najprej z 96. členom ZOFVI in nato s Pravilnikom o izobrazbi, ki v letu 2022 uvaja drugačno poimenovanje nekaterih strokovnih delavcev.

Ustrezno izobrazbo sestavljajo trije vidiki:

- pedagoški, specialno-pedagoški oziroma andragoški vidik izobrazbe,
- t. i. predmetni vidik izobrazbe, ki predstavlja ustrezno izobrazbo učitelja glede na to, kaj je vsebinsko področje programske enote, za katero je zadolžen, in
- stopnja izobrazbe.

Vsi učitelji v srednješolskem izobraževanju morajo imeti pedagoško-andragoško izobrazbo (96. in 97. člen ZOFVI), ki si jo pridobijo med študijem ali z opravljenim študijskim programom za izpopolnjevanje. Strokovni delavci s srednješolsko izobrazbo si pedagoško-andragoško izobrazbo lahko pridobijo s posebnim programom za izpopolnjevanje¹⁴. Učitelj praktičnega pouka strokovnega modula si to izobrazbo lahko pridobi tudi z mojstrskim izpitom (ali poslovodskim ali delovodskim), saj so ustrezne pedagoško-andragoške vsebine v te izpite že vključene.

¹⁴ Nadaljnje izobraževanje in usposabljanje strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju, MVI: <https://www.gov.si/teme/nadaljnje-izobrazevanje-in-usposabljanje-strokovnih-delavcev-v-vzgoji-in-izobrazevanju/> (dostop 8. 7. 2024).

Glede stopnje izobrazbe na t. i. predmetnem področju se učitelji in drugi strokovni delavci v poklicnem in strokovnem izobraževanju razvrščajo v štiri kategorije:

- izobrazbo, pridobljeno po študijskih programih za pridobitev izobrazbe druge stopnje, morajo imeti **učitelj splošnoizobraževalnih predmetov**, učitelj za specialno-pedagoške oblike dela¹⁵, **svetovalni delavec**, **knjižničar** in **organizator izobraževanja odraslih**;
- izobrazbo, pridobljeno najmanj po študijskih programih za pridobitev izobrazbe prve stopnje, morajo imeti učitelj strokovnoteoretičnih predmetov oz. **učitelj strokovnega modula** (glede na Pravilnik o izobrazbi), **strokovni delavec v centrali učnih podjetij** in **vodja centrale učnih podjetij**;
- najmanj višješolsko izobrazbo morata imeti organizator praktičnega usposabljanja z delom in vodja posestva;
- najmanj srednjo strokovno izobrazbo mora imeti učitelj praktičnega pouka in veščin oz. **učitelj praktičnega pouka strokovnega modula** (glede na Pravilnik o izobrazbi), **organizator praktičnega pouka** in **laborant** (laborant pri kemiji, fiziki in biologiji mora končati izobraževalni program s 315 urami navedenih predmetov).

¹⁵ V Pravilniku o izobrazbi so opredeljeni: učitelj za dodatno strokovno pomoč, učitelj za komunikacijo v slovenskem znakovnem jeziku in učitelj za delo z gluhoslepimi. Vse naštetje smo skušali zajeti z navedeno besedno zvezo »učitelj za specialno-pedagoške oblike dela«.

Smer izobrazbe je za navedene v prvi alineji določena že v omenjenem pravilniku, za navedene v drugi, tretji in četrti alineji (razen za laboranta pri splošnoizobraževalnih predmetih) pa je določena v posebnem delu posameznega izobraževalnega programa.

V 96. členu ZOFVI kot strokovnega delavca v javni poklicni in strokovni šoli določa tudi mojstra. Mojster mora imeti mojstrski izpit, ne pa tudi strokovnega izpita s področja vzgoje in izobraževanja. V 92. členu za mojstra zakon določa nalogo učiti vajenca. Mojstra drugje v zakonodaji ne najdemo, ZPSI-1 v 31.a členu pa uvede vlogo mentorja. Vlogo mentorja povsem enako v 9. členu predstavi tudi Zakon o vajeništvu (ZVaj, Ur. l. RS, št. 25/17).

Mentor je lahko delodajalec sam ali pri njem zaposlena oseba, ki mora imeti izpolnjene naslednje pogoje:

- mojstrski, delovodski ali poslovodski izpit oziroma
- najmanj srednjo strokovno izobrazbo in tri leta delovnih izkušenj z ustreznega področja ter pedagoško-andragoško usposobljenost po programu, ki ga na predlog CPI sprejme pristojni strokovni svet (prav tam).¹⁶

¹⁶ Gre za Program usposabljanja mentorjev dijakom na praktičnem usposabljanju z delom in študentom na praktičnem izobraževanju (PUM-PUD-PI). Program je bil prenovljen leta 2020.

Zakon dopušča izjemo, in sicer ZPSI-1 v istem členu dodaja, da je v primeru, ko pri delodajalcu ni dovolj mentorjev z opredeljenimi kadrovskimi pogoji, mentor lahko tudi oseba, ki ima najmanj srednjo poklicno izobrazbo, pedagoško-andragoško usposobljenost po omenjenem programu in najmanj pet let delovnih izkušenj s področja poklica, za katerega se dijak izobražuje. Enako izjemo ponovi tudi Zakon o vajeništvu.

Delodajalec, ki želi verificirati učno mesto, mora med drugim izpolnjevati pogoje za mentorja oziroma imeti zaposleno osebo s temi pogoji, ki bo prevzela mentorsko vlogo (ZPSI-1, 32.b člen). Verifikacija je obvezna le za učna mesta v srednjem poklicnem izobraževanju ter v tistem srednjem strokovnem izobraževanju, ki ima z izobraževalnim programom določenih vsaj 14 tednov¹⁷ praktičnega usposabljanja z delom (ZPSI-1, 32.a člen). Isti člen določa tudi, da se učnih mest za nižje poklicno izobraževanje ne verificira. Slednje pomeni, da zakonodaja ne določa pogojev za opravljanje nalog mentorja za vse vrste izobraževalnih programov.

¹⁷Trenutno programa srednjega strokovnega izobraževanja s 14 tedni praktičnega usposabljanja z delom nimamo.

Zakonodajno določene evidence učiteljev in mentorjev

135.d člen ZOFVI opredeli centralno evidenco zaposlenih na področju vzgoje in izobraževanja, iz katere bi bilo mogoče pridobiti število strokovnih delavcev, zaposlenih v vzgoji in izobraževanju, njihovo izpolnjevanje z zakonodajo določenih pogojev za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu, pa tudi podatke o udeležbi »v programih nadaljnega izobraževanja in usposabljanja, naslov programa in rezultat udeležbe« (prav tam, zadnja alineja drugega odstavka). Evidenca, ki jo upravlja pristojno ministrstvo, omogoča torej spremljanje nekaterih podatkov glede kazalnika 2 in strokovnih delavcev v VIZ, podatke pa so zavezani za svoje zaposlene v evidenco vnašati vzgojno-izobraževalni zavodi in drugi izvajalci javno veljavnih izobraževalnih programov (prav tam, tretji odstavek). Žal po informacijah Ministrstva za vzgojo in izobraževanje izvajalci izobraževanja ne vnašajo podatkov v tolikšnem deležu, da bi bili sumarni podatki iz te podatkovne zbirke veljavni.

Glede na opredelitev registra učnih mest v 32.b členu ZPSI-1 pristojne zbornice razpolagajo s podatki o številu mentorjev na verificiranih učnih mestih. Kot predstavljeno že pri pogojih za mentorja, slednje pokriva le srednje poklicno izobraževanje, ne pa tudi nižjega poklicnega, srednjega strokovnega in poklicno-tehničnega izobraževanja, pri katerih mentorstvo kot vloga obstaja, vendar ni regulirana. Glede na naravo registrov učnih mest zbornice lahko podajo le podatke o osebah, ki so opravile ustrezen izpit, s katerim izpolnjujejo zakonodajno opredeljen pogoj. Ne razpolagajo pa s celovitimi podatki o njihovi aktivnosti, saj beležijo le t. i. individualne in vajeniške pogodbe, ne pa tudi kolektivnih pogodb, ki jih sklepajo šole in delodajalci. Prav tako se podatki o mentorjih v srednjem poklicnem izobraževanju ne posodablajo. Vemo, koliko mentorjev je v preteklosti za to vlogo izpolnilo z zakonodajo določene pogoje, ne pa, koliko od teh je v tej vlogi še aktivnih oziroma bi lahko bili aktivni.

Obstoječi podatki s področja vlaganja v usposabljanje učiteljev in mentorjev

Glede na kompleksnost področja in situacijo s težko dostopnimi podatki smo se odločili, da pri tokratnem poročilu oziroma poskusu pridobivanja podatkov ne vključujemo posebej tudi učiteljev in mentorjev, ki so aktivni v t. i. izrednem izobraževanju. Slednje ostaja naloga za naslednje poročilo.

Po informacijah Ministrstva za vzgojo in izobraževanje centralna evidenca zaposlenih na področju vzgoje in izobraževanja ne vsebuje veljavnih podatkov, saj izvajalci izobraževanja ne vnašajo podatkov redno, kot je to z zakonodajo določeno. Razlog naj bi bila sprememba financiranja izvajalcev srednješolskih izobraževalnih programov – uvedba financiranja MOFAS, s čimer vnos podatkov o zaposlenih v centralno evidenco ni več relevanten vir za financiranje izvedbe izobraževalnega programa izvajalcu.

Statistični urad RS (Tabela 8) objavlja podatke o zaposlenih v srednješolskem izobraževanju, a ne razlikujejo med strokovnimi delavci v splošnem ter poklicnem in strokovnem izobraževanju. Nekateri zavodi izvajajo obe vrsti programov; posledično tudi vsaj določen delež strokovnih delavcev izvaja naloge za obe vrsti programov.

Tabela 8:
Število strokovnih delavcev v srednješolskem izobraževanju mladine in odraslih (vir: SURS)

Število strokovnih delavcev v srednješolskem izobraževanju mladine in odraslih	V šolskem letu 2021/22			V šolskem letu 2022/23		
	SKUPAJ	Moški	Ženske	SKUPAJ	Moški	Ženske
Učitelji	6.299	2.147	4.152	6.226	2.045	4.181
Vodstveni delavci	297	124	173	259	99	160
Svetovalni delavci	266	16	250	255	15	240
Drugi strokovni delavci	608	120	488	576	132	444
Skupaj	7.470	2.407	5.063	7.316	2.291	5.025

Vendar pa Eurostat (Tabela 9) objavlja informacije o strokovnih delavcih v srednjem poklicnem in strokovnem izobraževanju (glej Eurostat 1). V predstavitvi metodologije (glej Eurostat 2) te baze pa se najde informacija, da sta vir podatkov SURS in Ministrstvo za javno upravo oziroma informacijski sistem, namenjen analizi plačil za delo zaposlenih v javnem sektorju, in statistični register zaposlenih.

Število strokovnih delavcev v srednjem poklicnem in strokovnem izobraževanju	V letu 2021	V letu 2022
	4.117	4.408

Tabela 9:
Število strokovnih delavcev v srednjem poklicnem in strokovnem izobraževanju (vir: Eurostat)

Tako SURS kot Eurostat pa ne prikazujeta informacij o tem, v kolikšnem deležu zaposleni strokovni delavci izpolnjujejo vse potrebne pogoje za delo. Obenem ni znano ali je iz obstoječih baz Ministrstva za javno upravo mogoče te podatke pridobiti.

Gospodarska zbornica Slovenije (GZS) nam je na prošnjo po podatkih o številu oseb, ki imajo opravljene pogoje za prevzem vloge mentorja, podal številki, predstavljeni v Tabeli 10. Enako smo podatke prejeli s strani Trgovinske zbornice Slovenije; gre torej za število oseb, ki imajo opravljene pogoje za opravljanje nalog mentorja dijakom in učna mesta, vključena v Centralni register učnih mest (CRUM)¹⁸. Na TZS števila ne beležijo glede na šolsko leto, ampak le skupno število aktualnih mentorjev. Podatki, ki so nam jih posredovali z Obrtne zbornice Slovenije, se tako edini nanašajo na aktivne vloge mentorjev, saj so to mentorji, ki so podpisali individualno učno pogodbo ali vajeniško pogodbo. Za vse navedene mentorje torej velja, da imajo izpolnjene pogoje, saj sicer ne bi bili na navedenih seznamih.

¹⁸ Centralni register učnih mest, ki ga upravlja Center RS za poklicno izobraževanje: <https://crum.cpi.si/> (dostop 8. 7. 2024).

Število mentorjev	V šolskem letu 2021/22	V šolskem letu 2022/23
Število mentorjev GZS	393	470
Število mentorjev TZS	450*	486
Število mentorjev OZS vajeniške pogodbe	68	89
Število mentorjev OZS individualne pogodbe	193	168
Skupaj	1.104	1.317

Tabela 10:
Število mentorjev (vir: GZS)

* Glede na pridobljene podatke o številu mentorjev in usposabljanjih za pridobitev pogoja za opravljanje nalog mentorstva dijakom smo se odločili za uporabo ocene o številu mentorjev pri TZS za šolsko leto 2021/2022.

Predstavljeno je število mentorjev, ki izpolnjujejo z zakonodajo določene pogoje za opravljanje mentorskih nalog oziroma mentorjev na verificiranih učnih mestih. Hkrati je to tudi število vseh mentorjev, za katere se vodi evidenca. Naj ponovimo, da evidence mentorjev, ki delujejo v okviru praktičnega usposabljanja z delom za izobraževalne programe, za katere registrirano učno mesto pri delodajalcu ni obvezno (programi NPI, SSI in PTI), v Sloveniji ne vodimo.

Podatkov o strokovnem usposabljanju strokovnih delavcev, ki so zaposleni v šolah, prav tako nismo mogli pridobiti s pomočjo centralne evidence. Ministrstvo vodi Katalog programov nadaljnega izobraževanja in usposabljanja (v nadaljevanju KATIS), ki je namenjen predvsem povezovanju izvajalcev programov z udeleženci ter zagotavljanju ustrezne dokumentacije. Spletni portal kataloga ne omogoča zbiranja podatkov, ki bi se navezovali le na strokovne delavce v SPSI.

Nadalje smo poskusili zbrati podatke pri večjih organizatorjih strokovnih usposabljanj. Zavod RS za šolstvo ne beleži udeležencev glede na programe, v katerih poučujejo tako, da nimajo podatka, koliko strokovnih delavcev SPSI se udeležuje njihovih programov strokovnega usposabljanja. Center RS za poklicno izobraževanje (v nadaljevanju CPI) beleži večji delež svojih izobraževalnih aktivnosti, namenjenih nadaljnjemu strokovnemu razvoju strokovnih delavcev v SPSI. Zbrane so informacije o izobraževalnih aktivnostih iz dveh finančnih virov, v prihodnje pa je načrtovano natančnejše beleženje tudi usposabljanj, izvajanih v okviru nacionalnih in evropskih projektov, znotraj katerih CPI občasno izvaja tovrstna usposabljanja. Zbrani podatki so predstavljeni v Tabeli 11.

Izobraževalne aktivnosti, upoštevane pri teh podatkih, so bile vse namensko organizirane za strokovne delavce v SPSI. Število udeležencev ne predstavlja unikatnih udeležencev, ker se posameznike, ki so se udeležili več kot ene aktivnosti, šteje pri vsaki udeležbi. Po oceni CPI pa ne gre za več kot 10 % takih udeležencev. Tudi CPI, ki za organizacijo strokovnih usposabljanj uporablja KATIS, ne evidentira vrste drugih značilnosti udeležencev ali programov.

	V šolskem letu 2021/22	V šolskem letu 2022/23
Število udeležencev v programih strokovnega usposabljanja v organizaciji CPI	1.074	1.169
Znesek porabljenih sredstev na udeleženca	48,51 EUR	29,17 EUR

Tabela 11:
Sredstva, porabljena za
strokovna usposabljanja na CPI

Glede na to, da iskanih podatkov o skupnem znesku porabljenih sredstev za SPSI in nato o sredstvih za strokovno usposabljanje za strokovne delavce v SPSI (kot je narekovala obstoječa opredelitev kazalnika) ni bilo mogoče pridobiti, smo raziskovali, kakšne podatke je mogoče zbrati. Znesek porabljenih sredstev na udeleženca v tem primeru sestavljajo le sredstva, ki jih je CPI pridobil od MVI namensko, ne vključujejo pa stroška dela in nekaterih materialnih stroškov izvedbe, ki izhajajo iz dejstva, da je programe organiziral, nekatere pa tudi izvedel CPI iz lastnih sredstev, ki tu niso vključena (npr. materialni stroški lastnih prostorov, strošek dela zaposlenih na CPI). Vključeni tudi niso stroški, ki jih nosi šola udeleženca, četudi je

usposabljanje brez kotizacije, kot so stroški potnega naloga za udeležencevo pot na usposabljanje, stroški nadomeščanja njegove odsotnosti ipd.

Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (CMEPIUS) nam je predložil podatke, predstavljene v Tabeli 12, ki predstavljajo vse srednješolske učitelje. Ni torej razvidno, v kolikšni meri gre za strokovne delavce v SPSI, hkrati pa tudi ne število unikatnih udeležencev. Verjetnost, da se je v enem šolskem letu isti strokovni delavec dvakrat udeležil programa mobilnosti, je v praksi sicer izjemno majhna.

Tabela 12:
Podatki o Erasmus+ mobilnostih

	V šolskem letu 2021/22			V šolskem letu 2022/23			SKUPAJ
	SKUPAJ	Ženske	Moški	SKUPAJ	Ženske	Moški	
Število mobilnosti	106	73	33	397	236	161	503
Povprečna starost v letih	47,69	48,27	46,39	46,08	47,36	44,19	46,42
Povprečna nepovratna sredstva na udeleženca (v EUR)	1.535,80	1.598,41	1.397,30	1.438,63	1.451,32	1.420,03	1.459,11
Povprečno trajanje mobilnosti v dnevih	5,81	6,00	5,39	5,61	5,76	5,39	5,65

Podatki o udeležbi posameznikov na t. i. programih mobilnosti se v celoti nanašajo na strokovni razvoj. Stroški pa vključujejo le nepovratna sredstva, ki jih v ta namen prejmejo VIZ, pri katerih so udeleženci zaposleni.

Podatke o strokovnem usposabljanju mentorjev v kontekstu stalnega strokovnega razvoja smo skušali pridobiti s strani treh na tem področju aktivnih zbornic: Obrtno-podjetniške zbornice Slovenije (OZS), Gospodarske zbornice Slovenije (GZS) in Trgovinske zbornice Slovenije (TZS). Pridobili smo ključen podatek, da so tovrstna usposabljanja v letih 2016–2023 potekala v okviru dveh projektov, ki sta ga izvajala dva projektna konzorcija, vodena s strani dveh šolskih centrov, in sicer Biotehničnega izobraževalnega centra Ljubljana in Šolskega centra Kranj. Projekt se nadaljuje v letih 2023–2026.

	V letu 2022	V letu 2023
Število udeležencev v začetnem usposabljanju (sklop A)	787	143
Število udeležencev v nadaljnjem usposabljanju (sklop B)	209	135
Skupen strošek projekta (v EUR)	248.969,90	48.467,36
Znesek stroška na udeleženca (v EUR)	249,97	174,34

Tabela 13:
Usposabljanje mentorjev

V Tabeli 13 so predstavljeni podatki, pridobljeni s strani obeh konzorcijev. Posebnost te informacije je, da mentorji pogoja za opravljanje te vloge ne pridobijo z izobraževanjem, temveč z usposabljanjem. Zato tu uporabljamo drugačno terminologijo kot pri učiteljih, in sicer govorimo o začetnem in nadaljnjem usposabljanju za mentorje. Začetno usposabljanje je torej usposabljanje, s pomočjo katerega prihodnji mentorji pridobijo z zakonodajo določen pogoj za opravljanje mentorske vloge (sklop A). Usposabljanje, označeno kot sklop B, pa je tisto, ki sodi v stalni strokovni razvoj. Podatka o višini stroškov se torej nanašata na obe vrsti usposabljanj. Sicer so v znesek vloženih sredstev vključeni celotni stroški izvedbe projekta, torej tudi stroški promocije, vodenja projektne pisarne, priprave gradiv, zaključne konference itd. Stroški so tudi dodeljeni posameznemu koledarskemu letu glede na to, kdaj so bili računovodsko beleženi. Ko znesek preračunamo na posameznika, se ustvari precejšnja razlika med leti glede na to, da so se izvajali isti programi usposabljanj.

Obrtno-podjetniška zbornica strokovnih usposabljanj za mentorje ne izvaja, izvaja le začetno usposabljanje oziroma sodeluje pri organizaciji izvedb v sodelovanju z omenjenima konzorcijema.

Foto: Tadej Bernik

Literatura

EQAVET, Nacionalna referenčna točka v Sloveniji. (2017). Nacionalni kazalniki kakovosti poklicnega in strokovnega izobraževanja. Pridobljeno 20. maja 2024 na: <https://www.eqavet-nrp-slo.si/nacionalni-okvir/nacionalni-kazalniki-kakovosti/>

EQAVET Indicator's toolkit. Pridobljeno 8. 7. 2024 na: https://skillman.eu/wp-content/uploads/2015/10/EQAVET_Indicators_Toolkit_final.pdf

Eurostat (1). Database. Classroom teachers and academic staff by education level, programme orientation, sex and age groups. Pridobljeno 20. maja 2024: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/educ_uoe_perp01__custom_11456990/default/table?lang=en

Eurostat (2). Methodological explanation. Pupils and students - enrolments (educ_uoe_enr). National Reference Metadata in ESS Standard for Quality Reports Structure (ESQRS). Compiling agency: Statistical Office of the Republic of Slovenia (SURS). Pridobljeno 20. maja 2024: https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/EN/educ_uoe_enr_esqrs_si.htm

Obrtni zakon (ObrZ). Ur. l. RS, št. 40/04. Pridobljeno 10. maja 2024: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO355>

Pravilnik o napredovanju zaposlenih v vzgoji in izobraževanju v nazive. Ur. l. RS, št. 92/23. Pridobljeno 20. maja 2024 na: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV15081>

Pravilnik o izobrazbi učiteljev in drugih strokovnih delavcev v poklicnem in strokovnem izobraževanju Ur. l. RS, št. 87/22. Pridobljeno 15. maja 2024: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV14708>

Program usposabljanja mentorjev dijakom na praktičnem usposabljanju z delom in študentom na praktičnem izobraževanju (PUM-PUD-PI). (2020). Pridobljeno 20. maja 2024: <https://cpi.si/poklicno-izobrazevanje/izobrazevalni-programi/programi/pau/#program-usposabljanja-mentorjev-dijakom-na-prakticnem-usposabljanju-z-delom-in-studentom-na-prakticnem-usposabljanju-182-seja-strokovnega-sveta-rs-za-poklicno-in-strokovno-izobrazevanje-18-12-202>

Kos, Ž. in Tašner, V. (2024) Recenzija postopka priprave nacionalnega poročila in posameznih kazalnikov. Interno gradivo Centra RS za poklicno izobraževanje.

SURS. Podatkovna baza SiStat. Strokovni delavci v srednjih šolah za mladino in odrasle po starosti in spolu, Slovenija, letno. Pridobljeno 20. maja 2024: <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/0953412S.px/table/tableViewLayout2/>

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI). Ur. l. RS, št. 16/07. Pridobljeno 21. maja 2024: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO445>

Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (ZPSI-1). Ur. l. RS, št. 79/06. Pridobljeno 21. maja 2024: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO4325>